

HLAVIČKA

SPRIEVODCA FILMU

POMPOM

objectif

senca studio
objektiv

AIR PRODUCTIONS

THIS AND THAT

24/7 HUB

SPOTLIGHT
PRODUCTION

STVR

RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA

European
Creative
Capital

avf
audio
visual
festival

European
Creative
Capital

European
Creative
Capital

Filming
in Croatia

HRT

Co-funded by the
European Union

Creative
Europe
MEDIA

Ministerstvo
kulture
Slovenske Republike

TF

Táto príručka je určená deťom (7–12 rokov), ich rodičom a učiteľom pred a po sledovaní filmu „Hlavička“. Cieľom je priblížiť deťom autizmus a postavu Milana, znížiť stereotypy a predsudky a ponúknuť priestor, pre viac porozumenia medzi rodičmi a rovesníkmi pre autistické deti v rodine, susedstve alebo v triede.

Film zobrazuje autistického chlapca Milana emotívnym a miestami náročným spôsobom, preto je vhodné rozprávať sa s deťmi pred, alebo po sledovaní filmu.

Čo je autizmus?

Autizmus je inakosť v tom, ako ľudský mozog vníma svet a komunikuje s ním. Je to iný spôsob premýšľania a prežívania. Ako keď niektorí ľudia majú Android a iní iPhone. Oba sú telefóny a dokážu robiť podobné veci, ale každý vyzerá a funguje svojím vlastným spôsobom. Autisti myslia, cítia a vnímajú svet inak a najlepší spôsob, ako byť ich dobrým kamarátom, je byť trpezlivý a brať ich takých, akí sú.

Prečo Milan vo filme nerozpráva?

Milan je chlapec s autizmom, ktorý nevyužíva reč na komunikáciu. Dospelí sa snažia takým deťom zabezpečiť, aby mohli používať svoj vlastný spôsob komunikácie. Ak dieťa nerozpráva, rodičia vyhľadávajú odborníkov, ktorí mu pomôžu nájsť spôsob, ako komunikovať – napríklad pomocou komunikačných kníh, komunikačnej kartičky alebo pomocou tabletu s programom určeným na komunikáciu.

Je dôležité, aby každé dieťa, ktoré nerozpráva, dostalo podporu čo najskôr, aby mohlo svetu okolo seba ukázať, čo si myslí, čo potrebuje a čo cíti.

Keďže Milan vo filme nerozpráva, môžu si ľudia nesprávne myslieť, že nerozumie alebo nepremýšľa. To však nie je pravda – mnohí nehovoriaci ľudia veľa premýšľajú a rozumejú svojmu okoliu, len im treba pomôcť nájsť správny spôsob, ako svoje myšlienky vyjadriť.

Sú všetky autistické deti ako Milan?

Niektoré deti s autizmom sú podobné ako Milan a iné sú úplne odlišné. Každý človek s autizmom je jedinečný: niekto má rád hlasné zvuky a chodí na koncerty, zatiaľ čo iný hlasné zvuky neznesie, pretože ho z nich bolia uši, a uprednostňuje ticho a pokojné aktivity. Neexistujú dvaja rovnakí ľudia s autizmom – rovnako ako nemáme dvoch úplne rovnakých kamarátov.

Autistické preťaženie

Niekedy je toho na všetkých z nás jednoducho priveľa. Školské povinnosti, kamaráti, ktorí nás rozrušia, rodičia... Niekedy sú tieto pocity veľmi silné a chcú vyjsť von ako nahnevaný vlk. Niekedy človek s autizmom zažije to, čo nazývame preťaženie. Znamená to, že jeho mozog má zrazu priveľa zvukov, svetiel, dotykov, vôní alebo udalostí. Keď je preťažený, môže sa stiahnuť do seba alebo to dať najavo navonok. Môže kričať, plakať, udierať, hádzať veci, schovávať sa alebo si zakrývať uši či oči.

Nerobí to preto, že je „zlý“, alebo nevychovaný, ale preto, že je to pre neho ťažké.

V takom momente potrebuje pokoj, ticho, menej ľudí okolo seba a dospelého, ktorý mu pomôže upokojiť sa.

Sebaregulácia

Sebaregulácia znamená učiť sa, čo nám pomáha upokojiť sa, keď sme nahnevaní, smutní, vystrašení alebo keď je toho na nás priveľa. Môžeme sa upokojiť napríklad hlbokým dýchaním, počítaním do 10, odchodom na tiché miesto, udieraním do vankúša, počúvaním hudby, držaním obľúbenej hračky alebo stláčaním loptičky. Každý má svoje vlastné spôsoby sebaregulácie. Niekomu pomáha chôdza, hojdanie sa alebo skákanie; inému ticho alebo pevné objatie; ďalšiemu kreslenie.

Keď zistíme, čo pomáha nášmu telu a mozgu upokojiť sa, môžeme to použiť ešte skôr, než dôjde k preťaženiu. Ak si všimneme známky preťaženia u kamaráta, môžeme mu ponúknuť jeho spôsob upokojenia.

Intenzívne záujmy

Ľudia s autizmom majú častokrát veľmi radi určité aktivity a intenzívne sa zaujímajú o nejakú vec ako napríklad vesmír, vlaky, dinosaury. Tak ako ostatné deti môžu milovať futbal, hudobnú skupinu alebo zbieranie nálepiek, niektoré deti s autizmom vynikajú v matematike, iné v kreslení a ďalšie napríklad v zmysle pre detail. K záujmom človeka s autizmom sa môžeme vždy pridať – všetko je zábavnejšie, keď robíme veci spolu alebo vedľa seba.

Priateľstvá

Ľudia s autizmom často chcú mať kamarátov, ale niekedy je pre nich ťažké začať rozhovor alebo hru. Niektorí ľudia s autizmom nemajú radi hlasný hluk, veľa ľudí alebo dotyk, a preto môžu stáť bokom – aj keď im na ostatných záleží a chcú sa hrať.

Keď sme s niekým kamaráti, máme niečo spoločné. Skús si všimnúť, čo máš spoločné s človekom s autizmom vo svojom okolí. Máte radi rovnakú rozprávku, hru, komiks, vlaky, vesmír alebo zvieratá? Autistický kamarát môže ukázať, že ťa má rád tak, že veľa rozpráva o svojej obľúbenej téme, sedí blízko teba alebo ti s niečím pomôže. Záleží mu na tebe, aj keď to nevie povedať slovami alebo ťa nechce objasniť.

Keď rešpektujeme hranice každého kamaráta (napríklad sa ho nedotýkame, ak nemá rád dotyk, hovoríme tichšie, pretože hluk mu môže prekážať, alebo mu dáme čas na odpoveď, ak hovorí pomalšie), dávame mu šancu byť naším kamarátom spôsobom, ktorý je pre neho príjemný.

SLEDUJ 'HLAVIČKU' BEZ STEREOTYPOV

Navrhované otázky pred sledovaním

- Porozprávajte sa s deťmi o tom, či sú niekedy „vo svojom vlastnom svete“. Ako to z vonku vnímajú ostatní? Čo im na to hovoria dospelí?
- Vysvetlite deťom, že Milan je autistický, ale nie je „vo svojom vlastnom svete“. Je v rovnakom svete ako všetci ostatní, len ho spracováva inak a ľudia mu často nerozumejú.
- Objasnite im, že Milan nie je agresívny ani nevychovaný. Jeho správanie je reakciou na preťaženie spôsobené hlukom, svetlom, emóciami a inými podnetmi.
- Zdôraznite, že sociálni pracovníci vo filme sú súčasťou fiktívneho žánru. V príbehu vystupujú ako záporné postavy, ale v skutočnosti pomáhajú deťom a rodinám.
- Povedzte deťom, že Milan je chlapec s autizmom, ktorý nevyužíva reč na komunikáciu. V minulosti dospelí nie vždy poskytovali deťom, ktoré nemohli hovoriť, iné spôsoby komunikácie. Dnes vieme, že je veľmi dôležité dať deťom ako Milan možnosť komunikovať so svojím okolím.

Navrhované otázky počas sledovania

- V ktorých momentoch vidíš, že je toho na Milana priveľa? Ako je vo filme zobrazená scéna jeho preťaženia?
- Ako sa ostatní správajú k Milanovi: kto mu rozumie, kto sa ho bojí, kto ho posudzuje a kto ho podporuje?
- Mení sa pohľad sestry na Milana od začiatku do konca filmu? Ako?

Navrhované otázky a aktivity po sledovaní, podľa témy

1. Otázky o autizme a „inom operačnom systéme“

- Čo znamená, že Milan vníma svet inak ako väčšina ostatných ľudí?
- Ako si myslíš, že funguje jeho „operačný systém“ (na čo je citlivejší)?
- V ktorých scénach si si všimol/všimla, že je toho na Milana priveľa (hluk, svetlo, veľa ľudí)?
- Čo robíš ty, keď je toho na teba priveľa? Čo ti pomáha?
Čo by mohlo pomôcť Milanovi v takých chvíľach?

2. Otázky o preťažení a správani

- Ako sa podľa teba Milan cítil predtým, než hodil stôl cez okno? Pôsobil viac vystrašene, zmätene, nervózne, nahnevane alebo inak?
- Prečo Milanovo správanie neznamená, že je „zlý“ alebo nebezpečný? Ako by sme toto správanie mohli vysvetliť ostatným?
- Čo by mohla trieda alebo deti na ihrisku zmeniť, aby bol Milan preťažený menej často? (napr. tichší priestor, jasnejšie pravidlá, prestávky)
- Vieš si spomenúť na situáciu, keď sa aj ty správaš trochu ako Milan, pretože toho na teba je priveľa (únava, hlad, hluk)? V čom je to podobné a v čom odlišné?
- Milan nerozpráva. Ako by si sa cítil/cítila, keby si nemohol/nemohla hovoriť a povedať čo ťa trápi alebo teší?

3. Otázky o sestre a rodine

- Ako sa sestra cítila pri svojom bratovi na začiatku filmu? Ako sa cítila na konci?
- Máš niekedy pocit, že si pre niekoho problém? Čo ti vtedy pomáha cítiť sa milovaný/milovaná a v bezpečí?
- Prečo je dôležité predstaviť si, ako sa cíti Milan a ako sa cíti jeho sestra Alica?
- Kde vo filme vidíme, že v rodine je láska, aj keď sú všetci unavení a smutní?

▪ 4. Otázky o sociálnych pracovníkoch a strachu

- Prečo majú príbehy a filmy často zápornej postavy alebo „zloducha“?
- Čo robia sociálni pracovníci v skutočnom živote?
Poznáš niekoho, kto robí túto prácu, alebo si o nej počul/počula?
- Čo by si povedal/povedala dieťaťu, ktoré sa po filme bojí, že si poň niekto príde len preto, že je autistické alebo iné?

5. Otázky o priateľstve a inklúzii

- Čo robia chlapci vo filme, aby zapojili Milana? Ako mu ukazujú, že je vítaný?
- Ako sa Milan mení, keď ho ostatní prijímú a dajú mu šancu zapojiť sa do aktivít?
- Ako by si ty vo svojej triede alebo na ihrisku zapojil/zapojila niekoho, kto je tichší, iný alebo sa rýchlo preťažší?

6. Otázky pre starších žiakov (10–12 rokov)

- V ktorom momente vidíme, že sestra pochopí, že jej problémy nepramenia z Milana, ale z prostredia a očakávaní ostatných ľudí?
- Čo pre teba znamená veta: Autizmus + prostredie + prijatie = dobrý životný výsledok? Ako by to vyzeralo vo vašej škole alebo rodine? Čo by to znamenalo pre Milana, ktorý nehovorí? Ako by si mu pomohol/pomohla vyjadriť jeho myšlienky?
- Myslíš si, že film pomáha znižovať stigma okolo autizmu, alebo by si niekto mohol nesprávne myslieť, že deti s autizmom sú nebezpečné? Prečo?
- Čo by si odkázal/odkázala tvorcom filmu: čo by si pridal/pridala alebo zmenil/zmenila v ďalšom filme s autistickou postavou?

Kosjenka Petek, dipl. učiteľka

Eva Pavič, PODD realizátorka

Preložené v spolupráci s hodnotovými partnermi filmu

Zistite viac:

Spolu Aut

<https://www.spoluaut.com/>

Nevyautuj autistu

<https://www.nevyautujautistu.sk/>

Modrá Hliadka

<https://modrahliadka.sk/>

Centrum Drahuškovo

<https://www.drahuskovo.sk/>

Prímerie

<https://www.primerie.sk/>

Autis

<https://autis.sk/>

Život na spektre

<https://www.facebook.com/Život-na-spektre-61567030522320/>

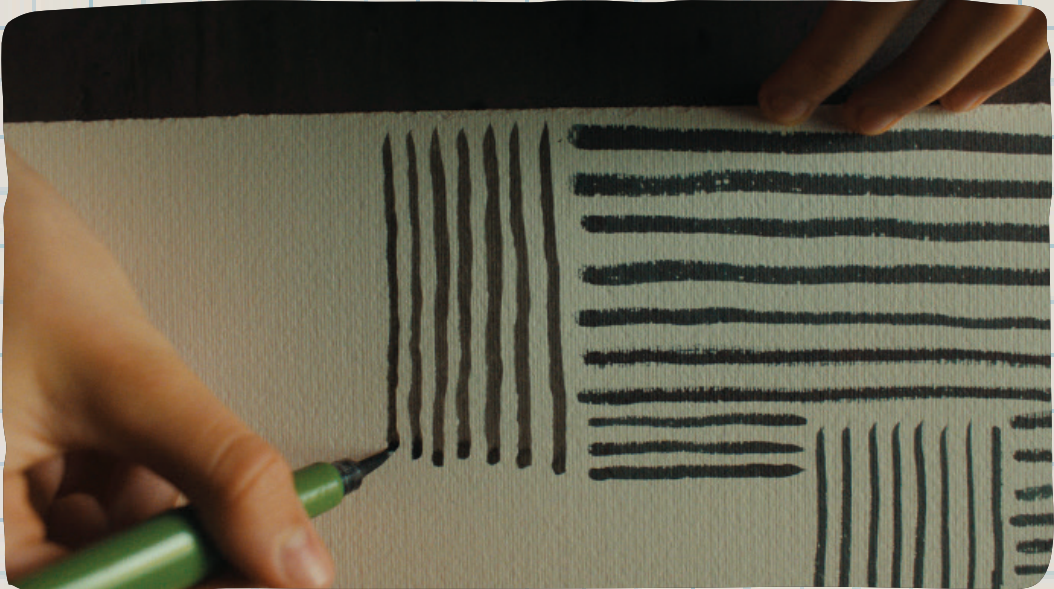
Rozmanita

www.rozmanita.sk

SPOSA

<https://www.sposabb.sk/>

<https://sposaprievidza.sk/>

réžia MARINA ANDREE ŠKOP, VANDA RAÝMANOVÁ
hrajú MARTA MIHANOVIĆ, MAKS KLEONČIĆ, MARK SPIRIDONOVIC, MARTIN PIŠLAR, ANDRIJA LAMOT,
AJDA SMREKAR, MATEJ PUC, JUDITA FRANKOVIĆ BRDAR, BORKO PERIĆ, CSONGOR KASSAI, GABRIELA DZURÍKOVÁ
scenár JARMILA KRATOCHVÍLOVÁ kamera TOMISLAV SUTLAR hudba LĪVA BLŪMA scénografia STEFANO KATUNAR
kostýmy ZORANA MEIĆ masky MOJCA GOROGRANC PETRUSHEVSKA animácia a efekty MICHAL STRUSS zvuk MILOŠ IVANIĆ
koproducenti IDA WEISS, ANTRA GAILE, LĪGA GAISA, SNEŽANA VAN HOUWELINGEN, IGOR VRANJKOVIĆ,
ĐORĐE ĐUKANOVIĆ, NEMANJA ČIPRANIĆ producenti MARINA ANDREE ŠKOP, VANDA RAÝMANOVÁ, TIBOR KESER